

“ΠΟΛΥ-ΠΟΛΥΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ” ΚΑΙ “ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΜΟΣ”: ΔΥΟ ΑΝΤΙΘΕΤΟΙ ΠΟΛΟΙ Ή ΜΙΑ ΠΙΘΑΝΗ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

Αγάπη Κανδυλάκη*

Περίληψη

Το άρθρο επιχειρεί μία ανάλυση μέσα σε ένα πλαίσιο που αναδεικνύει “αντιρατσιστικές” (anti-racist) και “πολυ-πολιτισμικές” (multi-culturalist) προσεγγίσεις. Εστιάζει στην αντιμετώπιση περιπτώσεων σεξουαλικής παρενόχλησης από τις βρετανικές κοινωνικές υπηρεσίες. Η υπάρχουσα βιβλιογραφία αναφορικά με τη σεξουαλική παρενόχληση και το ρατσισμό είναι πολύ περιορισμένη, ενώ η βιβλιογραφία για τη σεξουαλική παρενόχληση (κυρίως Βρετανική και Αμερικανική) αγνοεί την πολυ-εθνική, πολυ-φυλετική και πολυ-πολιτισμική φύση της Βρετανικής κοινωνίας. Το επιχείρημα, που αναπτύσσεται εδώ, είναι ότι η μη αναγνώριση πιθανών “ιδιαιτέρων” ζητημάτων στο χειρισμό περιπτώσεων “μαύρων” νέων που έχουν σεξουαλικά παρενοχληθεί ή παρενοχλήσει, μπορεί να θεωρηθεί μια “τυφλή αναφορικά με τη φυλή” (colour-blinded) προσέγγιση, ή ένας “κεκαλυμμένος ρατσισμός” (camouflaged racism). Έμφαση δίνεται στη διπλή φύση της προσέγγισης (αντι-ρατσιστικής και ταυτόχρονα πολυπολιτισμικής / ευαισθητοποιημένης προς τις πολιτισμικές αξίες). Το μοντέλο αυτό προκύπτει από την επαναξιολόγηση ορισμένων θέσεων των αντιπαρατιθέμενων θεωρητικά προσεγγίσεων (αντιρατσισμού και πολυπολιτισμικότητας).

Το άρθρο βασίζεται σε εμπειρική έρευνα σε κοινωνικές υπηρεσίες, υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων, κέντρα ψυχολογικής υποστήριξης και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς στη Βρετανία, στην περιοχή του West Yorkshire, που είναι μια πολυ-πολιτισμική και ταυτόχρονα και πολυ-φυλετική περιοχή, και μία από τις μεγαλύτερες μουσουλμανικές κοινότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι μέθοδοι συλλογής και ανάλυσης δεδομένων που ακολουθήθηκαν είναι ποιοτικές και κυρίως βασίζονται σε “μακρές” (long) ημι-δομημένες συνεντεύξεις με 25 επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς, επιμελητές ανηλίκων και ψυχολόγους. Επιχειρείται η ανάλυση των πιστεύω, των γνώσεων, και των εμπειριών των επαγγελματιών με ανηλίκους “μαύρους” που έχουν υποστεί, ή είναι δράστες σεξουαλικής παρενόχλησης. Επιπλέον, η συζήτηση εστιάζει στις προσωπικές εμπειρίες ρατσι-

* Η Αγάπη Κανδυλάκη είναι Διδάκτορας Κοινωνικός Λειτουργός, (M.A., Ph.D.) και Κοινωνιολόγος, πρώην υπότροφος του ΙΚΥ, επιστημονικός συνεργάτης Π.Δ. 407/80 στο τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου, επιστημονικός συνεργάτης στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας των ΤΕΙ Αθήνας και στη ΣΕΛΕΤΕ.

σμού και διάκρισης που αντιμετώπισαν “μαύροι” επαγγελματίες. Υιοθετείται η άποψη ότι και οι “λευκοί” και οι “μαύροι” επαγγελματίες μπορούν τελικά να εφαρμόζουν αντι-ρατσιστική πρακτική, αλλά το άρθρο επιχειρεί, αναλύοντας παραδείγματα πρακτικής από κοινωνικές ψυχολογικές υπηρεσίες και υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων, να εξετάσει κατά πόσον η “αντι-ρατσιστική πρακτική” είναι μια πραγματικότητα στις υπηρεσίες πρόνοιας, συμβουλευτικής και καταστολής στη Βρετανία σήμερα.

1. Πολυπολιτισμικότητα και Αντιρατσισμός: μια δίπολη αντιπαράθεση ή μια πιθανή συγχώνευση

Οι περισσότερες από τις πλέον επίμαχες διαφωνίες που εκφράζονται τόσο στη συναφή βιβλιογραφία όσο και στο χώρο της εκπαίδευσης των κοινωνικών επιστημών εστιάζουν στην αντιπαράθεση μεταξύ των ρευμάτων “πολυ-πολιτισμικότητα” (multi-culturalism) και “αντιρατσισμός” (anti-racism). Σύμφωνα με τους μελετητές Donald και Rattansi (1992) η αντιπαράθεση αυτή ξεκινάει από το διαφορετικό ορισμό και τη διαφορετική σημασία που προσδίδουν στην έννοια “κουλτούρα” (culture). Συχνά η “πολυ-πολιτισμικότητα” μεταφράζεται σε εκπαιδευτικές και πολιτικές πρακτικές, που όπως υποστηρίζουν οι Donald και Rattansi, συγχέουν συχνά την κουλτούρα με ένα ιδιαίτερο τρόπο κατανόησης μιας εθνότητας.

Η πολυπολιτισμικότητα εστιάζοντας στην “κουλτούρα” αποτυγχάνει να θέσει ερωτήματα γύρω από την ισχύ (power), τις δομές κοινωνικής διάκρισης και κοινωνικού αποκλεισμού, τις στερεότυπες ιδέες και τα “πολιτισμικά” σημαινόμενα των διαφόρων ομάδων, εθνοτήτων και μειονοτήτων. Η πολυπολιτισμικότητα βασίζεται στη “διαφορά” δηλαδή π.χ. «τι δεν είναι οι “άλλες” κουλτούρες»; Αυτό είναι ένα βασικό κατάλοιπο από την “πολιτική λογική της αφομοίωσης”. Έτσι η πολυπολιτισμικότητα προσφέρει ένα νέο - συντηρητικό πλαίσιο επεξήγησης της ανωτερότητας της λευκής φυλής, που εμπλουτίζει το παλιό συντηρητικό επιχείρημα της “βιολογικής υπεροχής”. Γενικότερα αυτός ο νεο-συντηρητισμός αυτός και το επιχείρημα ότι “η εθνότητα είναι η υψηλότερη μορφή πολιτικής συνειδησης” μπορεί να οδηγήσει τον αναλυτή στη σκέψη ότι η πολυ-πολιτισμικότητα αποτελεί στην πραγματικότητα ένα άλλοθι για ένα κεκαλυμμένο ρατσισμό που βασίζεται σε μία διαφοροποίηση και αποξένωση, η οποία δεν οφείλεται στη φυλή αλλά στην κουλτούρα.

Παρακολουθώντας την παραπάνω ανάλυση είναι κατανοητό γιατί το αντι-ρατσιστικό πρίσμα επιχειρεί την πλήρη αποσύνδεση από την έννοια της “κουλτούρας” και αντ’ αυτού εστιάζει σε “δομές ισχύος, θεσμούς και κοινωνικές πρακτικές που γεννούν ρατσιστικές τάσεις”. Η Mama (1992) ακολουθώντας μία αντιρατσιστική επιχειρηματολογία υποστηρίζει ότι η πολιτισμικοποίηση (culturalisation) και η εθνικοποίηση (ethnisation) της φυλής είναι φαινόμενα υποκινούμενα από κρατικούς μηχανισμούς, που εστιάζοντας σε ζητήματα όπως η γλώσσα, οι διατροφικές συνήθειες, η ένδυση, απο-πολιτικοποιούν το ζήτημα του ρατσισμού και το ερμηνεύουν μειώνοντας τη σημαντικότητά του σε ένα ζήτημα “πολιτιστικής παρανόησης”. Αυτή η προσέγγιση του ζητήματος με βάση τις πολιτιστικές ανάγκες της κάθε εθνότητας προωθεί τη διάσπαση και την ανταγωνιστικότητα των πολιτικών ταυτοτήτων, πράγμα που παρακωλύει την αντι-ρατσιστική πολιτική και τους πολιτικούς αγώνες στη Βρετανία στη δεκαετία του 1980. Εξάλλου όπως υποστηρίζει η Mama (1992), η “Μαύρη Ενότητα” (Black Unity) ήταν περισσότερο ένα ιδανικό της δεκαετίας του ‘80 παρά μία πραγματικό-

τητα. Ουσιαστικά η πολιτισμική ταυτότητα είναι συμβατή με την ενότητα, και δεν θα πρέπει να αγνοούμε, όπως υποστηρίζει και ο Brah (1992), την ετερογένεια των “μαύρων”. Στη Ν. Ασία π.χ. μιλούν 5 κύριες γλώσσες (Punjabi, Gujarati, Urdu και Hindu), πιστεύουν σε τρεις κύριες θρησκείες (Ισλάμ, Ινδουισμό και στους Σιχ), ενώ κάθε θρησκευτικά ή γλωσσικά διαφοροποιούμενη ομάδα διαχωρίζεται επίσης και σε διάφορες κάστες.

Η πολυπολιτισμικότητα και ο αντι-ρατσισμός, όμως, αντιλαμβάνονται και διαφορετικά το ρατσισμό, και γι’ αυτό συχνά και χαρακτηρίζονται και από πόλωση. Η πολυπολιτισμικότητα βασίζεται σε μια φιλελεύθερη ιδεολογία, ενώ ο αντιρατσισμός σε μια ριζοσπαστική, γι’ αυτό εστιάζει σε κοινωνικές δομές ισχύος και όχι στην κουλτούρα. Ο αντι-ρατσισμός ως προσέγγιση της εκπαίδευσης των κοινωνικών λειτουργών στη Βρετανία εστιάζει στην αλλαγή των κοινωνικών και εκπαιδευτικών δομών και όχι απλά στην ευαισθητοποίηση των μελλοντικών επαγγελματιών. Η πολυ-πολιτισμικότητα από την άλλη πλευρά εστιάζει στην πολιτισμική διαφοροποίηση και στον πολιτισμικό πλουραλισμό. Το κύριο επιχείρημα που προβάλλει είναι ότι η διδασκαλία που χαρακτηρίζεται από “συμπάθεια” προς άλλες κουλτούρες εξαλείφει την άγνοια και κατά συνέπεια και την προκατάληψη και οδηγεί σε αρμονικό και δημοκρατικό πολιτισμικό πλουραλισμό.

Η πρόταση που εισηγείται στην παρακάτω συζήτηση προωθεί την υιοθέτηση ενός μοντέλου που συνδυάζει τις αρχές του αντι-ρατσισμού και της πολυ-πολιτισμικότητας. Στα πλαίσια αυτού του μοντέλου η κουλτούρα αναλύεται ως διπλό σημαινόμενο: 1) η κουλτούρα είναι ένα περίπλοκο και εξαιρετικής αξίας τμήμα της ταυτότητας μιας κοινότητας, 2) η έννοια της κουλτούρας συμπεριλαμβάνει στερεότυπες απόψεις, γενικεύσεις και λανθασμένες θεωρήσεις που υιοθετούνται από τη “πλειοψηφία” αναφορικά με τις “μειονότητες”.

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, αν δεν ξεκαθαρίσουμε ότι τα περισσότερα, από όσα πιστεύουμε ότι χαρακτηρίζουν τις πολιτιστικές τάσεις και στάσεις μιας μειονότητας, δεν είναι παρά στερεότυπες προκαταλήψεις από πλευράς της “λευκής” πλειοψηφίας, η κουλτούρα θα αντιμετωπίζεται πάντα ως ένα επικίνδυνο και ξένο θέμα που συχνά θα χρησιμοποιείται από τους επαγγελματίες ως δικαιολογία για να μην παρεμβαίνουν θεραπευτικά σε οικογένειες μειονοτήτων. Επιπλέον, αποδίδοντας αυτή τη διπλή διάσταση στην έννοια της κουλτούρας εμπλουτίζουμε την αντιρατσιστική προσέγγιση αντί να την αποδυναμώνουμε.

2. Ρατσισμός και Κοινωνική Εργασία: Προς ένα πλαίσιο συγχώνευσης αντιρατσισμού και πολιτισμικής ευαισθησίας.

Ο συγκερασμός αυτών των δύο μοντέλων αποδεικνύεται να είναι μια αναγκαιότητα για την πρακτική της κοινωνικής εργασίας. Με βάση το γεγονός ότι το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας έχει τις ρίζες του στον εθελοντισμό και τη φιλανθρωπία, δεν προκαλεί εντύπωση, όπως υποστηρίζει και ο Mullard (1991) το γεγονός ότι τα περισσότερα εγχειρίδια εστιάζουν την προσοχή τους στο άτομο. Η ανάλυση περιπτώσεων ως θεωρία, μεθοδολογία και πρακτική δεν επιτρέπει την απομάκρυνση από το ενδιαφέρον για το άτομο. Εν τούτοις δεν είναι δυνατόν, όπως υποστηρίζουν οι Bradford Post - qualifying Partnership (1991), να μειωθεί ο ρατσισμός αν δεν υπάρξει μια ξεκάθαρη απομάκρυνση από την προκατάληψη. Ο Husband (1991) υποστηρίζει

ότι αν θεωρήσουμε ότι οι ρατσιστικές διακρίσεις οφείλονται αποκλειστικά στις στερεότυπες προκαταλήψεις περιορίζουμε σε μεγάλο βαθμό την πραγματική διάσταση του προβλήματος. Η παρακάτω συζήτηση θεωρεί αναγκαίο για επαγγελματικούς χώρους όπως η κοινωνική εργασία, η ψυχολογία, και η εκπαίδευση να απομακρυνθούν από την επιχειρηματολογία της “παθογένειας του ατόμου και της κουλτούρας του”, αλλά και σημαντικό να μην αγνοεί κανείς ορισμένες πολιτιστικές αξίες στο όνομα του “αντιρατσισμού και της φυλετικής δικαιοσύνης”. Ξεκινώντας με βάση την αρχή ότι η σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση δεν δικαιολογείται από καμία κουλτούρα, είναι αναγκαίο να τονίσουμε ότι για να παρέμβουμε θεραπευτικά σε κάποιον που είτε έχει υποστεί, είτε έχει ασκήσει σεξουαλική παρενόχληση, δεν είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε με λεπτομέρεια όλες τις ιδιαιτερότητες της κουλτούρας του. Αυτό άλλωστε τονίζεται και από ένα Ασιάτη κοινωνικό λειτουργό:

“Είναι αναγκαίο ο θεραπευτής να έχει μια γενική γνώση αναφορικά με τις κουλτούρες. Δεν είναι όμως απαραίτητο να είναι γνώστης πολλών λεπτομερειών...”

Απαραίτητη δεξιότητα για τους επαγγελματίες είναι να έχουν ανοικτό μυαλό αναφορικά με τα θέματα κουλτούρας.

3. Πολιτισμικός πλουραλισμός και στερεότυπες προκαταλήψεις

Ο πολιτισμικός πλουραλισμός (cultural pluralism) είναι μία προσέγγιση που συναντάται στη βιβλιογραφία ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '70 (βλ. Khan, 1979; Ballard, 1979). Τονίζει ότι δεν θα πρέπει πλέον να αναφερόμαστε στις μειονότητες ως μετανάστες και ότι η πολιτική που ως στόχο έχει την αφομοίωση δεν είναι ρεαλιστική, αφού οι μειονότητες δεν πρόκειται να αφομοιωθούν. Ο Ballard (1979) υποστηρίζει ότι οι πολιτιστικές στάσεις διαμορφώνονται από την κοινωνικοποίηση στην παιδική ηλικία, την αλληλεπίδραση με τις ομάδες φίλων και την αντίδραση απέναντι στην εθνική και χωρίς κατανόηση πλειοψηφία.

Υποστηρίζει ότι οι θεραπευτές πολύ συχνά γλιστρούν στον πολιτισμικό κόσμο των άλλων και τους θεωρούν ως “παράλογους / μη λογικούς”. Για το λόγο αυτό θεωρεί αναγκαίο οι θεραπευτές και οι κοινωνικοί λειτουργοί να γνωρίζουν τους “εσωτερικούς κανόνες” και τις λογικές που διέπουν μία κουλτούρα πριν κρίνουν τη συμπεριφορά ενός ατόμου που ανήκει σε αυτή φυσιολογικό ή μη. Όπως υποστηρίζει ο Ballard, οι θεραπευτές συχνά επειδή αγνοούν θέματα κουλτούρας χαρακτηρίζουν τους “μαύρους” με μεγαλύτερη ευκολία ως “μη φυσιολογικούς”, επειδή διαφέρουν από τη “λευκή πλειοψηφία”. Μια τέτοια αντίληψη φαίνεται στο παρακάτω απόσπασμα που επιχειρεί να αξιολογήσει την ευφυΐα ενός “μαύρου” νεαρού χρησιμοποιώντας στάνταρντς “λευκού” Βρετανού επιμελητή ανηλίκων:

“Δεν πιστεύω ότι ήταν ιδιαίτερα έξυπνος, όμως δεν είμαι σίγουρος ότι δεν ήταν έξυπνος γιατί τα αγγλικά του ήταν πολύ φτωχά. Άλλωστε το υπόβαθρο των Ασιατών είναι τόσο διαφορετικό [...]. Οποιοσδήποτε έρχεται από άλλη χώρα και μιλάει περιορισμένα αγγλικά, δεν καταλαβαίνει πώς λειτουργεί το σύστημα, θα είναι προφανώς σε ανάλογα μειονεκτική θέση”.

Οι γενικεύσεις όμως αναφορικά με τις πολιτιστικές στάσεις συχνά οδηγούν και στη διαμόρφωση στερεότυπων προκαταλήψεων:

“Το κομμάτι της Ασιατικής του κουλτούρας ήταν πιο φαλλοκρατικό”.

υποστηρίζει ένας κοινωνικός λειτουργός αναφερόμενος σε ένα ασιατικής καταγωγής νεαρό δράστη σεξουαλικής παρενόχλησης.

“Υπάρχει η αίσθηση ότι αν τα κορίτσια δεν έχουν αντίρρηση είναι εντάξει”.

σχολιάζει μια άλλη κοινωνική λειτουργός, αναφερόμενη στις Ασιατικές κουλτούρες. Ενώ δύο ψυχολόγοι / οικογενειακοί θεραπευτές αναφέρουν:

“Έχω ακούσει να λέγεται ότι είναι πιο δύσκολο να εκμυστηρευτεί κανείς εμπειρία σεξουαλικής παρενόχλησης σε Ασιατικές κοινότητες, γιατί είναι φρικτές πατριαρχικές κοινωνίες”.

“Υπάρχει ένα ισχυρό πιστεύω ότι αν ένα κορίτσι αποκαλύψει ότι έχει υποστεί σεξουαλική κακοποίηση σε Ασιατικές και ειδικότερα Πακιστανικές οικογένειες, μεταφέρεται αμέσως σε συγγενείς στο Πακιστάν. Υπάρχει επίσης η αντίληψη - αλλά δεν έχω στοιχεία γι' αυτό - ότι νεαρά κορίτσια έχουν θανατωθεί ως αποτέλεσμα μιας τέτοιας αποκάλυψης”.

Μια άλλη στερεότυπη γενίκευση παρουσιάζεται στο παρακάτω σχόλιο από ένα επιμελητή ανηλίκων:

“Υπάρχει μια αντίληψη στη σχέση τους με γυναίκες ιδιαίτερα στις Ασιατικές οικογένειες. Η άποψή μου είναι ότι οι νέοι Ασιάτες έχουν την τάση να βλέπουν τις γυναίκες ως υποτελείς. Δεν λέω ότι πράγματι έτσι είναι αλλά έτσι δείχνουν να είναι. Υπάρχουν και πολλοί “λευκοί” άνδρες που βλέπουν τις γυναίκες υποτελείς. Δεν υποστηρίζω ότι είναι ζήτημα κουλτούρας”.

Είναι φανερό από τα παραπάνω αποσπάσματα ότι υπονοείται ότι οι Ασιατικές κουλτούρες είναι περισσότερο πατριαρχικές από την/ή τις Αγγλική/ές. Όμως οι απόψεις των ερωτώμενων συχνά εμπίπτουν σε αντιφάσεις. Αναμφίβολα οι Ασιατικές, αλλά και “λευκή/ές” αγγλική/ές είναι πατριαρχικές κουλτούρες. Εν τούτοις οι προσπάθειες που κάνουν οι επαγγελματίες να ταξινομήσουν τις κουλτούρες αναφορικά με το σεξισμό, χαρακτηρίζεται από φόβο μήπως τυχόν κατηγορηθούν ως ρατσιστές, αν επιχειρήσουν να συγκρυστούν με τη “μαύρη” πατριαρχία. Οι περισσότερες δε από τις απόψεις ταυτίζονται με τις στερεότυπες προκαταλήψεις αναφορικά με τις “μαύρες” κουλτούρες.

Η ανάλυση συγκεκριμένων περιπτώσεων δραστών σεξουαλικής παρενόχλησης Ασιατικής καταγωγής οδηγεί ορισμένους από τους ερωτώμενους στην άποψη ότι το να ζει κανείς ανάμεσα σε δύο κουλτούρες, όπως συμβαίνει με τους νεαρούς Ασιατικής καταγωγής, ή άλλων μειονοτήτων στη Βρετανία, μπορεί να είναι ένας παράγοντας που συμβάλλει σε σεξουαλικά παρενοχλητική συμπεριφορά.

«Αυτός ο νεαρός Ασιάτης, ως μέλος της κοινότητάς του είχε ξεκάθαρες, αυστηρές αρχές για τη σεξουαλικότητα. Πιθανόν το σεξ εκτός γάμου, ή εκτός σοβαρής σχέσης [...] τον φέρνει σε σύγκρουση μεταξύ της Ασιατικής κουλτούρας του και της Βρετανικής κουλτούρας, που είναι ανοικτή σε διάφορες επιρροές, όπως π.χ. η πορνογραφία. Το Ασιατικό τμήμα της κουλτούρας του ήταν πιο “φαλλοκρατικό”, έβλεπε τη γυναίκα σαν κτήμα του [...]. Πιθανόν να γίνομαι ρατσίστρια τώρα, αλλά αισθάνομαι ότι αυτό ήταν ένα ζήτημα. Αισθάνθηκα ότι στην Ασιατική κουλτούρα η σεξουαλικότητα ήταν ένα πολύ ιδιωτικό ζήτημα, ενώ την ίδια στιγμή βαλλόταν από μηνύματα κουλτούρας

ανοικτής στο σεξ. Δεχόταν πιέσεις για να έχει σεξουαλικές σχέσεις. Αισθανόταν την πίεση να κάνει σεξουαλικές σχέσεις και ότι αυτό ήταν απαραίτητο και αναγκαίο στην ηλικία του. Ότι οι γυναίκες ήταν “κάτι” που θα έπρεπε να εξερευνήσει».

Παρ' ότι όπως φαίνεται από το παραπάνω απόσπασμα η κουλτούρα αναφέρεται ως παράγοντας που επηρεάζει την παρενοχλητική συμπεριφορά, ο ερωτώμενος δεν είναι σε θέση να εξηγήσει το πώς ακριβώς την επηρεάζει. Στα προηγούμενα αποσπάσματα γίνονται κάποιες γενικές αναφορές στην κουλτούρα, που αμέσως μετά “εξουδετερώνονται” από το φόβο που εκφράζουν οι ερωτώμενοι μήπως κατηγορηθούν ως ρατσιστές. Η θέση αντίθετα ενός Ασιάτη ερωτώμενου είναι πολύ πιο σαφής.

«Πιστεύω ότι η κουλτούρα μπορεί να επηρεάσει το κατά πόσον αποκαλύπτεται η σεξουαλική παρενόχληση ή όχι. Δεν έχω όμως κανένα στοιχείο που να στηρίζει την άποψη ότι η κουλτούρα μπορεί να οδηγήσει σε περισσότερη ή λιγότερη παρενοχλητική συμπεριφορά. Η κουλτούρα είναι κάτι πολύ περίπλοκο. Κοιτάζοντας όμως αυτή την κοινωνία (τη Βρετανική) βλέπουμε ότι δεν έχει υπάρξει καμία αλλαγή στην απόκρυψη της σεξουαλικής παρενόχλησης. Αποφεύγεται οποιαδήποτε αντιπαράθεση. Αποφεύγεται η ανοικτή συζήτηση όπως κάνουμε εμείς αυτή τη στιγμή. Όμως δεν είμαι σίγουρος ότι αυτό θα βοηθούσε στο να αποκαλύψουμε την πραγματική διάσταση του προβλήματος, ή αν θα είχε κανένα αποτέλεσμα στη μείωσή της. Νομίζω ότι χρειάζεται έρευνα για να διαπιστωθεί αν υπάρχει καμία απιακή σχέση μεταξύ κουλτούρας και παρενοχλητικής συμπεριφοράς. Όμως είμαι κι εγώ όπως κι εσείς σε πλήρες σκότος όσον αφορά τους πραγματικούς αριθμούς συχνότητας του φαινομένου. Σε ορισμένες κουλτούρες διαφοροποιείται ο προσδιορισμός συμπεριφορών, π.χ. η αιμομιξία μεταξύ γυναικών δεν θεωρείται αιμομιξία στο μουσουλμανικό νόμο, θεωρείται κάτι φυσιολογικό.

Στην προσπάθειά του κανείς να αναλύσει την αντίσταση των Ασιατικών οικογενειών να καταγγείλουν περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης, ώστε να προστατέψουν τους εαυτούς τους από τις “λευκές” υπηρεσίες, είναι εύκολο να ενστερνιστεί το ρατσιστικό επιχείρημα, ότι οι “λευκές” οικογένειες δεν καταπιézουν τη σεξουαλικότητά τους αντίθετα με τις άλλες κουλτούρες. Και αυτό είναι πολύ επικίνδυνο».

Απόψεις που θεωρούν την κουλτούρα υπεύθυνη για ορισμένες παρενοχλητικές συμπεριφορές αμφισβητούνται από ένα ερωτώμενο Ασιατικής καταγωγής:

“Το να χρησιμοποιεί κανείς τη δικαιολογία ότι, η παρενοχλητική συμπεριφορά ενάντια στην κόρη ή οποιαδήποτε άλλη παρενόχληση δεν ποινικοποιείται σε ορισμένες χώρες, επειδή παντρεύονται σε νεαρότερη ηλικία και κατά συνέπεια είναι μέλος της κουλτούρας τους, άρα δεν έχουν παρενοχληθεί, και κατά συνέπεια αν επέμβουμε με οποιοδήποτε τρόπο κινδυνεύουμε να κατηγορηθούμε για ρατσιστές. Οι επαγγελματίες συχνά χρησιμοποιούν την κουλτούρα ως δικαιολογία για να μην παρεμβαίνουν”.

Η γενικότερη όμως εκτίμηση από τους ερωτώμενους στα πλαίσια αυτής της έρευνας δεν φαίνεται να επιβεβαιώνει απόλυτα αυτή τη θέση. Αντίθετα πολλοί ερωτώμενοι αναφέρουν ότι δεν αντιμετώπισαν κανένα πρόβλημα που να οφείλεται σε ζητήματα κουλτούρας.

“Θα πρέπει να είμαι ειλικρινής και να πω ότι δεν συνάντησα κανένα σημαντικό πρόβλημα ή δυσκολίες που να οφείλονται στην κουλτούρα. Ίσως εξαιτίας της εμπειρίας μου με αρκετούς νεαρούς Ασιάτες...”.

αναφέρει μία κοινωνική λειτουργός. Αντίθετα ένας άλλος ερωτώμενος υποστηρίζει ότι:

“Η προκατάληψη λόγω κουλτούρας που χαρακτηρίζει τις Ασιατικές οικογένειες είναι κάτι που κάνει την προσέγγιση πιο δύσκολη. Αλλά βέβαια όλες οι Ασιατικές οικογένειες δεν είναι το ίδιο. Π.χ. σε μία περίπτωση που είχαμε, όταν μιλούσαμε με τον πατέρα για τη σεξουαλική συμπεριφορά, η μητέρα έπρεπε να φύγει από το δωμάτιο γιατί δεν αισθανόταν άνετα”.

Μια αντίστοιχη εμπειρία παρουσιάστηκε και από ένα άλλο ερωτώμενο:

“Δουλέψαμε με την οικογένεια με έμμεσο τρόπο όχι ευθέως όπως δουλεύαμε με το νεαρό. Κι αυτό γιατί ήταν αδύνατο για την οικογένεια να επικοινωνεί με το νεαρό ευθέως, αναφορικά με την παρενοχλητική συμπεριφορά του, αφού υπήρχε ένα τόσο ισχυρό πολιτιστικό ταμπού. Βέβαια αυτό θα ήταν ταμπού και σε οποιαδήποτε άλλη οικογένεια. Σε ένα βαθμό ήταν ταμπού και σε μια λευκή οικογένεια που δουλεύαμε, αλλά αισθάνθηκα ότι στην Ασιατική οικογένεια ήταν σε υπερβολικό βαθμό. Δεν ήταν έτοιμοι ούτε η οικογένεια, αλλά ούτε και ο νεαρός να παραδεκτούν μεταξύ τους ότι η πράξη συνέβη [...]”.

Επιπλέον αισθάνθηκα ότι είχαν δυσκολία να συνεργαστούν με γυναίκα (θεραπεύτρια). Σε ορισμένες φάσεις της θεραπείας η συνεργατιά μου, που ήταν Ασιατικής καταγωγής, χρειάστηκε να φύγει. Ιδιαίτερα όταν εξετάζαμε και αναλύαμε την πράξη αυτή καθαυτή. Ο νεαρός δεν μπορούσε να ανεχτεί να είναι παρούσα. Νομίζω ότι αυτό είναι χαρακτηριστικό της Ασιατικής κουλτούρας. Δεν μπορούν να είναι πολύ λεπτομερείς για σεξουαλικά θέματα μπροστά σε μία γυναίκα Ασιατικής καταγωγής. Αντίθετα στην περίπτωση με το λευκό νεαρό είχα λιγότερα προβλήματα αναφορικά με τη συνεργασία μου με τη γυναίκα - συνάδελφο”.

Είναι φανερό από τα παραπάνω ότι ο θεραπευτής αντιμετώπισε δυσκολίες στο να αντιμετωπίσει ικανοποιητικά τη σεξιστική / φαλλοκρατική στάση του νεαρού δράστη. Δικαιολογεί την υποχωρητικότητα του προβάλλοντας την κουλτούρα ως δικαιολογία. Τέτοια στάση από πλευράς επαγγελματία θα μπορούσε να κατηγορηθεί ως συμπτωτική με το δράστη. Ο ερωτώμενος επειδή ο ίδιος φαίνεται συγχισμένος αναφορικά με την κουλτούρα, χωρίς να έχει πρόθεση, δείχνει να συμπτωτεί με την άρνηση του νεαρού να δεχτεί να συζητήσει την παρενοχλητική του συμπεριφορά και τη φαλλοκρατική του στάση μπροστά σε μια γυναίκα θεραπεύτρια Ασιατικής καταγωγής. Παρ’ όλα αυτά ο ερωτώμενος υποστηρίζει ότι προσπάθησε να εξηγήσει στο νεαρό ότι:

“Η Ασιατικής καταγωγής θεραπεύτρια συνεργαζόταν μαζί του για να αποφευχθεί οποιαδήποτε ακούσια σύμπτωση και συμφωνία με στερεότυπες ή φαλλοκρατικές στάσεις ή απόψεις απέναντι στις γυναίκες”.

Παρόμοια δυσκολία εκμυστηρεύεται και μια άλλη “λευκή” κοινωνική λειτουργός:

«Είναι δύσκολο να συζητήσει κανείς για σεξ με ένα άνδρα Ασιατικής καταγωγής. Θεωρούν π.χ.

εντελώς αδύνατον να συζητήσουν για τη γυναικεία “περίοδο”. Θα ήταν πιο εύκολο για ένα Ασιάτη να συζητήσει για τέτοια θέματα με ένα άνδρα Ασιάτη [...].

Σε τέτοια περίπτωση θα προσπαθούσα να βρω ποιος θα ήταν ο καλύτερος συνδυασμός για συνεργασία με κάποιον Ασιάτη ή με κάποιον “λευκό” θεραπευτή. Θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι δεν μιλούν για σεξ και να προσπαθήσουμε να χρησιμοποιήσουμε οποιαδήποτε γλώσσα για να αναφερθούν στα μέρη του σώματος».

Οι ενδοιασμοί και οι επιφυλάξεις των “λευκών” επαγγελματιών στο να κλωνίσουν και να αντιπαρεθούν στη “μαύρη” πατριαρχία είναι εμφανείς στα παραπάνω αποσπάσματα. Όπως υποστηρίζει ένας Ασιάτης κοινωνικός λειτουργός οι “μαύρες” γυναίκες επαγγελματίες κατορθώνουν συχνά πιο επιτυχώς να αντιπαρεθούν.

«... οι “μαύρες” γυναίκες είναι πιο κριτικές, όταν παρεμβαίνουν σε τέτοιες περιπτώσεις».

Ως παράδειγμα χρησιμοποιεί τις “black sisters” (μαύρες αδελφές) και τις “women against fundamentalism” (γυναίκες ενάντια στο φονταμενταλισμό) που όπως αναφέρει υποστηρίζουν:

«Πρέπει να μπούμε στην οικογένεια διά μέσου του πατριάρχη [...]. Ο πατριάρχης δεν είναι απαραίτητα ο πατέρας. Μπορεί να είναι ένας θεός, αφού οι οικογένειες είναι εκτεταμένες. Το θέμα είναι ότι αν δουλεύεις με μια οικογένεια Ασιατών θα πρέπει να δουλέψεις με την εκτεταμένη οικογένεια. Όλα αυτά τα δίκτυα όμως είναι πατριαρχία, η δομή και η εξουσία σε αυτά τα δίκτυα είναι πατριαρχική. Έτσι θα πρέπει να τα δει κανείς από κριτική σκοπιά. Μπορεί να χρειαστεί κανείς να συνεργαστεί με τους ηγέτες της κοινότητας ή με το τζαμί, ο ιερέας του τζαμιού ή οι “σύμβουλοι” της κοινότητας είναι όλοι άνδρες».

Είναι ενδιαφέρον να υπογραμμίσει κανείς ότι το παραπάνω απόσπασμα προέρχεται από άνδρα ασιατικής καταγωγής, που όμως είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένος στα θέματα ρατσισμού και πατριαρχίας. Όπως αναφέρει η αναφορά της Μονάδας Φυλετικής Ισότητας (Race Equality Unit Report, 1990), υπάρχει στενότερη συνεργασία μεταξύ “μαύρων” ανδρών και γυναικών απέναντι στον κοινό εχθρό που είναι ο ρατσισμός, κάτι που συχνά με απλοϊκότητα ερμηνεύεται ως προτίμηση των “μαύρων” γυναικών προς τη “φυλή” τους και όχι προς το “φύλο” τους. Παρ’ όλα αυτά η άποψη ότι οι γυναίκες κοινωνικοί λειτουργοί ασιατικής καταγωγής αντιπαράτιθενται στον πατριάρχη της οικογένειας με μεγαλύτερη ευκολία δεν επιβεβαιώνεται σε αυτή τη μελέτη. Ορισμένες μάλιστα φορές όπως φαίνεται στα παρακάτω αποσπάσματα θεωρούν επιπρόσθετη δυσκολία στο ότι προέρχονται από την ίδια κουλτούρα. Εν τούτοις όμως αναγνωρίζουν και σημαντικό πλεονέκτημα το ότι γνωρίζουν τη γλώσσα και την κουλτούρα της οικογένειας.

«Για ένα “μαύρο” επαγγελματία, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος, αν είναι από την ίδια μειονότητα με την οικογένεια να του πουν: “Εσύ έχεις την ίδια καταγωγή με μας, θα καταλάβεις, ξέρεις ότι αυτά [σεξουαλική παρενόχληση] δεν συμβαίνουν στη δική μας κουλτούρα”. Επίσης θα ελπίζουν να συμπράξεις μαζί τους και να πεις ότι τίποτα τέτοιο δεν συνέβη. Αλλά βέβαια εξαρτάται από το πώς θα το χειριστείς. Πάντως νομίζω ότι έχεις ένα σημαντικό πλεονέκτημα αναφορικά με το να καταλάβεις τι συμβαίνει και με το να χειριστείς την υπόθεση».

“Μια δυσκολία είναι ότι οι Ασιάτες δεν μιλούν για σεξ. Είναι ένα θέμα κλειστό, για τις Ασιατικές οικογένειες. Έτσι αν αναφέρεσαι σε σεξουαλική παρενόχληση όλοι θα είχαν δυσκολία να μιλήσουν γι’ αυτό. Αλλά και εγώ ως Ασιατικής καταγωγής θα είχα δυσκολία να δουλέψω με τέτοιες περιπτώσεις γιατί γνωρίζοντας και ενστερνιζόμενη την ίδια κουλτούρα θα ήμουν επιφυλακτική να κάνω κάποιες ερωτήσεις. Λέγοντας αυτό βέβαια το γεγονός ότι μιλάω τη γλώσσα θα με βοηθούσε να καταλάβω καλύτερα και τη μηλεκτική επικοινωνία, που τα παιδιά και οι οικογένειες μπορεί να χρησιμοποιούν, κάτι που ίσως θα έκανε πιο εύκολο και γι’ αυτούς να μου πουν κάποια πράγματα”.

Όπως συνεχίζει η ερωτώμενη, συχνά οι Ασιάτες επαγγελματίες βρίσκουν τρόπους να κάνουν τις ερωτήσεις που θα δώσουν την ευκαιρία σε περισσότερα μέλη της οικογένειας να εμπλακούν στη θεραπευτική ή αξιολογητική συζήτηση, όχι μόνο τον πατριάρχη.

«Δεν συμβαίνει σε όλες τις οικογένειες, αλλά σε ορισμένες Ασιατικές οικογένειες μπορεί να δεις τον πατέρα να παίρνει ένα ηγετικό ρόλο. Ορισμένες φορές ακόμα και αν ρωτήσεις ευθέως το κορίτσι, θα πάρεις απάντηση από τον πατέρα. Αυτό που συνήθως εγώ κάνω, είναι να κάνω την ερώτηση με τον εξής τρόπο: “Πώς νομίζεις ότι ο πατέρας σου θα αντιδρούσε αν έκανες αυτό, και αυτός είναι ένας καλός τρόπος για να της επιτραπεί να απαντήσει».

4. Η δομική αντίληψη της “παθογένεσης” και “εγκληματοποίησης” των “μαύρων” οικογενειών

Η δομική - στρουκτουραλιστική (structural) αντίληψη συνδέει την εγκληματική συμπεριφορά με τις ιδεολογίες του καπιταλιστικού συστήματος (Denney, 1991). Σύμφωνα με τους Ely και Denney (1989) “οι στρουκτουραλιστές θεωρούν ότι το πρόβλημα των ρατσιστικών στάσεων και πρακτικών είναι πρόβλημα που συνδέεται με τις κοινωνικές υπηρεσίες. Οι ιδεολογίες που συνδέουν τους μετανάστες με την εγκληματικότητα έχουν μακρά ιστορία στη βρετανική κοινωνία. Βέβαια έχουν σημαντικά μεταβληθεί αυτές οι αντιλήψεις τα τελευταία χρόνια και δεν είναι τόσο μονολιθικές. Ήδη από το 1970 οι “μαύροι” αναφερόμενοι ως το “Negro problem” αποτελούσαν μια προβληματική κατηγορία για την αστυνομία, αλλά και για την κοινωνία ολόκληρη. Οι κλοπές και οι ληστείες από τους νεαρούς “μαύρους” και η εγκληματικότητα στους δρόμους παρουσιάστηκε ως “πανικός ηθικής” (moral panic) από τα ΜΜΕ (Solomos, 1993; Hall κ.ά., 1978).

Μέσα σε ένα τέτοιο στρουκτουραλιστικό πλαίσιο ανάλυσης υποστηρίζεται ότι “πολλά από αυτά που θεωρούνται αξίες κοινωνικής εργασίας και γνώσεις κοινωνικής εργασίας” δεν είναι παρά εκφράσεις των κυρίαρχων ιδεολογών της μεσαίας “λευκής” τάξης (Ely και Denney, 1989). Ιδιαίτερα οι “μαύροι” νεαροί έχουν κοινωνικά κατασκευαστεί ως μια “προβληματική ομάδα” στους κόλπους της κοινωνικής εργασίας (Denney, 1992). Χρησιμοποιώντας τη σημειολογία του Saussure, μπορεί κανείς να υποστηρίξει το σημαίνον “μαύροι νεαροί” έχει ως σημαιόμενον το “προβληματική και εγκληματική συμπεριφορά”. Ο Denney αναφέρεται στο δημοφιλή μύθο της “μαύρης” απειλής (black threat). Σε μια πρόσφατη βιβλιογραφική ανασκόπηση των σχέσεων των επιμελητών ανηλίκων και των “μαύρων” ανηλίκων παραβατών στη Βρετανία, ο Denney (1992) καταλήγει στο ότι η αυστηρότητα των δικαστικών ποινών εξαντλείται στους “μαύρους” ανήλικους. Επιπλέον, ο πλεονάζων, αναλογικά με τον αντίστοιχο των “λευκών”, αριθμός των “μαύρων”, των

οποίων οι πράξεις έχουν ποινικοποιηθεί δεν μπορεί πλέον να εξηγηθεί απλά με το μοντέλο της “μαύρης” παθογένειας, το οποίο υιοθετούν οι επιμελητές ανηλίκων, αλλά και οι δικαστικές αρχές. Οι ρατσιστικές στάσεις αναπαράγονται και με τη συμπεριφορά των επαγγελματιών, οι οποίοι συχνά συμπτύττουν με τις ρατσιστικές πολιτικές επειδή αποσιωπούν το ζήτημα. Ο περιορισμός των στόχων της κοινωνικής εργασίας στην “κατά περίπτωση” συμβουλευτική / παρέμβαση αποτελεί εμπόδιο στο να υπάρξει ανοικτή σύγκρουση των κοινωνικών λειτουργών με τις ρατσιστικές πρακτικές. Επιπλέον η κατά περίπτωση παρέμβαση συμβάλλει στο να δίνεται έμφαση στη γνώση ή την άγνοια της κουλτούρας κάτι που οδηγεί στην περαιτέρω ενίσχυση του μοντέλου της “παθογένειας” (Dominelli, 1988). Οι στερεότυπες προκαταλήψεις των “λευκών” για τους “μαύρους” προέρχονται από τις ιδεολογίες περί υπεροχής της “λευκής” φυλής και κουλτούρας και οδηγούν σε αντιλήψεις όπως αυτή των “προβληματικών” μαύρων οικογενειών. Τέτοια παραδείγματα “λευκών” ρατσιστικών στερεότυπων συμπεριλαμβάνουν και τις απόψεις περί αυταρχικών “μαύρων” πατεράδων που συχνά θεωρούνται υπεύθυνοι από τους επιμελητές ανηλίκων για τη συμπεριφορά των τελευταίων (Denney, 1992), αλλά και απόψεις περί υποταγής των γυναικών. Η εγκληματοποίηση των “μαύρων” οικογενειών είναι ένα ζήτημα που επανέρχεται συχνά στις απαντήσεις των ερωτώμενων:

«Οι “μαύρες” οικογένειες γενικότερα εγκληματοποιούνται. Εννοώ η εγκληματική ενασχόληση με αυτές αφορά περισσότερο εγκληματική συμπεριφορά απ’ ό,τι προνοιακή παρέμβαση [...]».

Δεν δίνεται η ευκαιρία στις “μαύρες” οικογένειες να λαμβάνουν συμβουλευτική. Αντίθετα δέχονται πολύ έλεγχο και καθοδήγηση. Όχι τόσο συμβουλευτική».

Η άποψη ότι οι “μαύρες” οικογένειες εγκληματοποιούνται υποστηρίζεται και από ένα άλλο Ασιάτη ερωτώμενο.

«Υπάρχουν πολλά θέματα που συνδέονται με αυτό (την εγκληματοποίηση των “μαύρων” οικογενειών). Ένα νομίζω είναι ότι ούτε οι κοινωνικές υπηρεσίες, αλλά ούτε και η αστυνομία, είτε δεν θέλουν να δουν τη “συμπεριφορά”, είτε ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουν τη συγκεκριμένη οικογένεια ή την κοινότητα εξαντλεί κάθε όριο τιμωρητικής προσέγγισης, όχι μονάχα για το άτομο που παρουσίασε αυτή την τιμωρητική συμπεριφορά, αλλά και για ολόκληρη την οικογένεια, ή ακόμα για την ευρύτερη κοινότητα. Επίσης νομίζω ότι τα δικαστήρια δίνουν τις πιο αυστηρές ποινές στους μαύρους είτε είναι ενήλικοι είτε ανήλικοι, καθώς και να τους “βάσουν στο μάτι”, αν παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά».

Η παρούσα κατάσταση όμως είναι το προϊόν ενός διπλού προβλήματος, υποστηρίζει ένας Ασιάτης κοινωνικός λειτουργός.

«Δεν είναι αρκετοί οι κοινωνικοί λειτουργοί που θα μπορούσαν να “μπουν” σε αυτές τις οικογένειες. Δεν θα αποκτούσαν εύκολα την εμπιστοσύνη επειδή είναι “λευκοί”. Αυτό είναι ένα πρόβλημα. Όμως ένα άλλο πρόβλημα νομίζω ότι είναι το ότι η πατριαρχία είναι πολύ ισχυρή στις “μαύρες” οικογένειες, τόσο σε αυτούς που έχουν Αφρο-Καραϊβική καταγωγή όσο και στους Ασιάτες. Οι περισσότεροι κοινωνικοί λειτουργοί δεν κατορθώνουν να “χρησιμοποιήσουν” τον πατριάρχη, να τον φέρουν στα νερά τους, και να τον χρησιμοποιήσουν, να τον φέρουν στα νερά τους, για να προσεγγίσουν την οικογένεια. Έτσι οι πατριάρχες διαρκώς αναζητούν τρόπους για να ξεφορτωθούν τις

υπηρεσίες. Θα προτιμούσαν να χρησιμοποιήσουν ένα δικηγόρο για να πάνε στην αστυνομία από το να βοηθήσουν τον κοινωνικό λειτουργό να δουλέψει με την οικογένεια».

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα που συμβάλλει στη στήριξη του παραπάνω επιχειρήματος, αφορά τον περιορισμένο χρόνο που δίνεται στους επιμελητές ανηλίκων για να προετοιμάσουν αναφορές για το Δικαστήριο. Όπως μαρτυρεί ένας επιμελητής ανηλίκων:

“Ετοίμασα μια αναφορά για το Δικαστήριο για δύο αδέρφια ασιατικής καταγωγής που είχαν αναμειχθεί σε σεξουαλική παρενόχληση. Ο ένας είναι τώρα 19 και ο άλλος 17. Έκανα την αναφορά πριν από ένα - ενάμισι χρόνο. Μαζί με άλλους δύο Ασιάτες βίβαν σε δύο περιπτώσεις πόρνες στην περιοχή [...]. Η περίπτωση ήταν εξαιρετικά δύσκολη για τον πιο μικρό. Μου ανετέθη την τελευταία στιγμή. Παραδέχθηκε την ενοχή του και πήγε στο Δικαστήριο. Εγώ και ο συνάδελφός μου είχαμε 4 μέρες για να κάνουμε αναφορά στο Δικαστήριο για ένα τόσο σοβαρό ζήτημα. Είναι γελοίο”.

Είναι προφανές από τα αποσπάσματα που προηγήθηκαν δείχνουν την ανεπάρκεια του προνοιακού συστήματος αναφορικά με τα άτομα από μειονότητες στη Βρετανία. Η παροχή συμβουλευτικής είναι ελλιπής και ανεπαρκής, ενώ συσσωρεύονται αριθμητικά στο σωφρονιστικό σύστημα. Τόσο οι κοινωνικές υπηρεσίες όσο και η αστυνομία λειτουργούν με περισσότερη αυστηρότητα έλεγχο και διάθεση προς καθοδήγηση αντί συμβουλευτικής απέναντι σε “μαύρα” νεαρά άτομα.

5. Η γλώσσα: ένα επιπλέον φράγμα

Η γλώσσα είναι επίσης ένα πολύ σημαντικό φράγμα στις συνεργασίες με “μαύρους” χρήστες υπηρεσιών. Το ζήτημα αυτό ήταν κάτι που τονίστηκε από τους περισσότερους ερωτώμενους. Η χρήση διερμνέων είναι πολύ περιορισμένη. Συχνά καλούνται μέλη της οικογένειας να παίξουν το ρόλο του διερμνέα. Αυτό συχνά αντιστρέφει τους ρόλους στην οικογένεια, αλλά σε περιπτώσεις που αφορούν π.χ. σεξουαλική παρενόχληση η διερμνεΐα από μέλη της οικογένειας μπορεί να αποβεί εξαιρετικά επικίνδυνη. Όμως και σε περιπτώσεις που χρησιμοποιείται διερμνεΐα πάλι τα προβλήματα είναι ποικίλα. Όπως υποστηρίζει ένας Ψυχολόγος

«Ο διερμνεΐας ήταν μια χαρά. Όμως ήταν δύσκολο να δουλέψω, γιατί δεν μπορούν να μεταφράζουν ευθέως, δίνουν το νόημα διαφοροποιώντας τις λέξεις. Αναδιαμορφώνουν και τις ερωτήσεις που κάνω. Και έτσι κάνει η επικοινωνία. Ορισμένες φορές έχω την αίσθηση ότι λένε τόσα πολλά στο διερμνεΐα και εκείνος μου μεταφράζει ένα “ναι”. Έτσι γίνεται το συναισθηματικό φορτίο. Δεν καταλαβαίνεις ακριβώς τι λέγεται».

Το φύλο του διερμνέα είναι ένα άλλο ζήτημα.

“Είχα μία περίπτωση κάποιου νεαρού που είχε καταδικαστεί για ασελγεία και παρακολουθούσε και μια θεραπευτική ομάδα για δράστες παρενοχλητικής συμπεριφοράς. Χρειάστηκα διερμνεΐα για να δουλέψω με την οικογένειά του [...]. Εγώ γυναίκα και η διερμνεΐας γυναίκα. Το αποτέλεσμα ήταν ότι ο πατέρας μας απέφυγε συστημικά [...]”.

Σε περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης έχει συμβεί ο επαγγελματίας διερμνέας να δυσκολεύεται να μεταφράσει λόγω ντροπής.

“Όταν το αγόρι πήγε στο Δικαστήριο, ο επαγγελματίας διερμνέας αδυνατούσε να μεταφράσει, γιατί αισθάνθηκε ντροπή, δυσκολευόταν να χρησιμοποιήσει λέξεις για να περιγράψει αυτό που συνέβη”.

Τέλος, σημαντική δυσκολία στη μετάφραση είναι η μετάφραση της μη-λεκτικής επικοινωνίας, των πολιτισμικών στάσεων, των εκφράσεων, επιθυμιών και αναμονών, ιδιαίτερα όταν οι διερμνείς δεν είναι ειδικά εκπαιδευμένοι (Marcos κ.ά., 1979).

6. Συμπεράσματα

Η παραπάνω συζήτηση επικείμενη να σχολιάσει κάποια από τα κύρια θέματα αναφορικά με τις κοινωνικές και άλλες παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες στη Βρετανία και το πώς αντιμετωπίζουν περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης όταν αφορούν “μαύρους” δράστες ή επιβιώσαντες (survivors). Η πολυ-πολιτισμικότητα και ο αντι-ρατσισμός είναι δύο κύρια αντιπαρτιθέμενα μοντέλα που όμως μπορούν και να συγχωνευτούν. Η εμπειρία των επαγγελματιών όπως συζητήθηκε παραπάνω δείχνει ότι είναι σημαντικό να γνωρίζει κανείς όσο περισσότερα γίνεται για την κουλτούρα του ατόμου με το οποίο θα δουλέψει. Είναι όμως να διαχωριστεί η πραγματική διάσταση της κουλτούρας από τις στερεότυπες προκαταλήψεις. Επιπλέον, το να χρησιμοποιείται η κουλτούρα ως πρόφαση για την αποφυγή συμβουλευτικής παρέμβασης είναι μία καθαρά ρατσιστική τακτική.

Ένα από τα κύρια προβλήματα είναι ότι συχνά η “μαύρη” κουλτούρα θεωρείται ομοιογενής από τους “λευκούς”. Το κύριο επιχείρημα που αναπτύχθηκε είναι ότι ο αντι-ρατσισμός και η πολυ-πολιτισμικότητα μπορούν να αποτελέσουν ένα πολύ καλό συνδυαζόμενο πλαίσιο για την ανάλυση των εμπειριών των επαγγελματιών.

Βιβλιογραφία

- Ballard R., “Ethnic Minorities and the Social Services, What Type of Service”, στο Khan, V.S. (ed) *Minority Families in Britain*, Macmillan, London, 1979.
- Bradford Post Qualifying Partnership, “Antiracism Requirements and the Diploma in Social Work”, στο CCETSW: *One Step Towards Racial Justice - the Teaching of Antiracism in Diploma in Social Work Programmes*, Central Council for Education and Training in Social Work, London, 1991.
- Brah, A. “Women of South Asian Origin in Britain; Issues and Concerns”, στο Braham, P. & Rattansi, A. (eds) *Racism and Antiracism; Inequalities, Opportunities and Policies*, Sage / The Open University, London, 1992.
- Denney D., “Anti-racism, Probation Training and the Criminal Justice System”, στο CCETSW: *One Step*

- Towards Racial Justice - the Teaching of Antiracism in Diploma in Social Work Programmes, *Central Council for Education and Training in Social Work*, London, 1991.
- Denney D., "Racism and Anti-Racism in Probation", *Routledge*, London, 1992.
- Dominelli, L., "Anti-Racist Social Work; a Challenge for White Practitioners and Educators", *Macmillan*, BASW, 1988.
- Donals J. & Rattansi A. (eds), "Race, Culture and Difference", *Sage / The Open University*, London, 1992.
- Ely P. & Denney D., "Social Work in a Multi-Racial Society", *Gower*, Aldershot, 1989.
- Hall S., Crichter C., Jefferson T., Clarke J. & Roberts B., "Policing the Crisis; Mugging the State and Law and Order", *Macmillan*, London, 1978.
- Khan V.S., (ed), "Minority Families in Britain", *Macmillan*, London, 1979.
- Husband C., "Race, Conflictual Politics and Anti-Racist Social Work: Lessons from the Past in the 90s, in Northern Curriculum Development Project: Setting the Context for Change, *Anti-Racist Social Work Education*, London, 1991.
- Mama A., "Black Women and the British State; Race, Class and Gender Analysis for the 1990s'", στο Braham P. & Rattansi A. (eds) *Racism and Antiracism; Inequalities, Opportunities and Policies*, *Sage/The Open University*, London, 1992.
- Mullard C., "Towards a Model of Anti-Racist Social Work", στο CCETSW: One Step Towards Racial Justice - the Teaching of Antiracism in Diploma in Social Work Programmes, *Central Council for Education and Training in Social Work*, London, 1991.
- Race Equality Unit (REU) Personal Social Services: "Black Women in Social Work", Report on Conference, 27-9-1990, *National Institute for Social Work*, London.
- Solomos J., "Race and Racism in Britain", *Macmillan*, London, 1993.